

Asia Oikeus tilikarttaan / luettelosuoja

Hakija A Oy

Annettu 19.3.2001

SELOSTUS ASIASTA

Lausuntopyyntö

A Oy (jäljempänä hakija) on 20.10.2000 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa asiassa, joka koskee oikeutta tilikarttaan. Hakija on täydentänyt lausuntopyyntöä 15.1.2001 saapuneella kirjeellään.

Hakija kysyy,

1) onko lausuntopyynnön liitteenä 1 (s. 17 - 37) oleva, A Oy:ssä luotu tilikartta X suojattavissa tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaisena luettelona,

2) onko lausuntopyynnön liitteenä 6 (s. 132 - 135) oleva, B Oy:ssä luotu tilikartta (tilikartta Y) suojattavissa tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaisena itsenäisenä luettelona vai onko tilikartta olennainen osa tilikartta X:ää,

3) onko lausuntopyynnön liitteenä 1 (s. 1- 16) oleva, B Oy:ssä luotu tilikartta (tilikartta Z) suojattavissa tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaisena itsenäisenä luettelona vai onko tilikartta olennainen osa tilikartta X:ää,

4) onko työntekijällä oikeus kopioida yllä mainitut tilikartat hänen työsuhteensa päättyessä käytettäväksi omassa elinkeinotoiminnassaan,

5) jos työntekijä ei saa kopioida tilikarttaa, koskeeko tämä myös elektronisessa muodossa olevan tilikartan kopioimista toiselle tallennusvälineelle ja

6) vaikuttaako tekijänoikeus- tai luettelosuojaan se, että mainitut tilikartat voivat olla liikesalaisuuksia tai että ne on tehty asiakkaan tietotarpeen perusteella asiakkaan tilauksesta.

Taustaa

Hakija on 1980-luvulta lähtien kehittänyt eräälle elinkeinotoiminnan alalle omaa tilikarttaa (ns. tilikartta X). Tilikartta sisältää hakijan tekemän tutkimuksen perusteella kaikki kyseisen alan tarvitsemat tilit. Tilin on jaoteltu hakijan parhaaksi toteamalla tavalla ottaen huomioon alan sisäisen ja ulkoisen laskentatoimen tarpeet.

Tilikartan luodakseen hakija on selvittänyt, mitä sisäisen laskennan tuoteryhmä- ja kustannuspaikkoja tällä elinkeinotoiminnan alalla on erityisesti seurattava. Tämän perusteella hakija on luonut erityisen seurantajärjestelmän, joka ilmenee seurantatileinä. Seurantatilien avulla voidaan tulostaa yrityksen toiminnan tarkkailu- ja kannattavuuden seurantaraportteja.

Seurantatilien luominen ja valitseminen on edellyttänyt lausuntopyynnön mukaan huomattavaa työtä, sillä niiden luomiseksi on jouduttu selvittämään, mitä tietoa toiminnan tarkkailuraportteihin tarvitaan, minkä tilien avulla nämä tiedot voidaan kerätä ja minkälaisia seurantatilejä tarvitaan eri tilien tietojen yhdistelemiseen.

Seurantaraporttien aikaansaamiseksi on jouduttu selvittämään ja valitsemaan sisäisen laskennan kannalta relevantit tilit ja luomaan koontitili. Tarvittavia tilejä on noin 1200 kappaletta. Nykyisen kaltainen tilikartta X on syntynyt tämän kehitystyön perusteella.

Hakijan mukaan tilikartta X poikkeaa huomattavasti kyseisellä elinkeinotoiminnan alalla yleisesti käytetyistä ja alan kirjallisuudessa esitellyistä tilikartoista. Alan yleinen tilikartta on hyvin alkeellinen ja tilien jaottelu karkeaa. Tilikartan X tilien sisällöt on valittu hakijan itsenäisen tutkimustyön perusteella, jotta tilikartan pohjalta voitaisiin luoda mahdollisimman tarkoituksenmukaisia raportteja yrityksen toiminnasta. Tilikarttaa kehitetään ja päivitetään edelleen. Hakija on suunnitellut tilikarttoja myös muille toimialoille, mikä on yksi sen kilpailutekijöistä. Tilikartan X eroja kyseisellä elinkeinotoiminnan alalla yleisesti käytettyihin ja alan kirjallisuudessa esiteltyihin tilikarttoihin on selvitetty lausuntopyynnön liitteissä A / 2, 3 ja 18.

Lausuntopyynnön liite C osoittaa tilikartan luomisessa tarvittua työtä sekä kehittelyä kymmenen viimeisen vuoden ajalta. Liite D osoittaa, millainen analyysi on jouduttu tekemään ennen tilikartan luomista riittävien seurantaraporttien saamiseksi sekä oikeiden tunnuslukujen laskemiseksi.

Tilikartan X tekeminen on vaatinut edellä kerrotuin tavoin huomattavasti työtä ja ammattitaitoa. Se on lausuntopyynnön mukaan ollut useiden vuosien urakka. Lisäksi hakija on joutunut käyttämään tilikartan luomisessa apuna ulkopuolista konsulttia. Mainituilla perusteilla hakija katsoo tilikartan X nauttivan TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaista luettelosuojaa. TekijäL 49 §:n mukainen yksinoikeus tilikarttaan on lausuntopyynnön mukaan hakijalla.

Tilikartta X:ää voidaan käyttää myös yhdessä siihen liittyvän tietokoneohjelmiston kanssa. Ammattitaitoinen kirjanpitäjä voi kuitenkin tuottaa raportteja yrityksen toiminnasta myös käsin seurantatilien avulla tai esimerkiksi yleisesti käytössä olevan Microsoft Excel -tietokoneohjelman avulla.

B Oy, joka on hakijan tytäryhtiö, on luonut tilikartan X perusteella tilikarttoja asiakkailleen (tilikartta Y, tilikartta Z). Tytäryhtiöllä on ollut oikeus käyttää hakijan tilikarttaa ja valmistaa siitä kappaleita.

Asiakaskohtaista tilikarttaa luotaessa joudutaan selvittämään, mitä johtamistietoa (esim. seurattavat tuoteryhmät ja tunnusluvut) ja tilejä kukin asiakas tarvitsee. Tilikartan luova henkilö joutuu asiakkaan tiedontarpeen perusteella tekemään tilikarttaan tarvittavia valintoja ja lisäyksiä. Tilikarttojen Y ja Z tilit on saatu kopioimalla tarvittavat tilit tilikartasta X. Asiakaskohtaiset tilikartat ovat siten olennainen osa tilikartta X:ää.

Myös asiakaskohtaiset tilikartat eli tilikartat Y ja Z nauttivat hakijan näkemyksen mukaan TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaista luettelosuojaa. Tällöin näistä tilikartoista otetut kopiot loukkaavat TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaista suojaa. TekijäL 49 §:n mukainen yksinoikeus mainittuihin tilikarttoihin on lausuntopyynnön mukaan B Oy:llä.

Jos tekijänoikeusneuvosto katsoo, että B Oy:ssä luodut tilikartat Y ja Z eivät saa TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaan suojaa itsenäisinä tilikarttoina, hakija katsoo kyseisten tilikarttojen olevan TekijäL 49 §:ssä tarkoitettu olennainen osa tilikartta X:ää.

Tilikartta Y on olennainen osa tilikartta X:ää, koska siihen on kopioitu koko tilikartan X perusrakenne. Tämä ilmenee tilien ryhmittelyinä, numerointina, sisältöinä ja keskinäisinä suhteina. Tilikartta Z taas muodostaa määrällisesti erittäin suuren osan tilikartasta X, sillä se sisältää lähes kaikki tilikartan X sisältämät tilit. Tilien numerointi, keskinäinen sijoittelu ja nimeäminen osoittavat, että tilikartta on luotu käyttäen esikuvana tilikartta X:ää.

Korkeimman oikeuden ratkaisu 2000:56 muistuttaa lausuntopyynnön mukaan nyt käsillä olevaa tapausta. Ratkaisussa oli kyse siitä, että Helsingin yliopiston valmistamaa nimipäiväluetteloa, jossa oli 752 eri etunimeä, pidettiin TekijäL 49 §:n 1 momentissa tarkoitettuna luettelona, johon oli yhdistelty suuri määrä tietoja.

Tilikartta X:ään on yhdistelty suuri määrä tietoja tarvittavina tileinä. Lakisääteisen kirjanpidon hoitamiseen riittäisi olennaisesti suppeampi yleistilikartta. Tilikartan aikaansaaminen on edellyttänyt aikaa, ammattitaitoa ja pääomaa, joten se saa lausuntopyynnön mukaan suojaa korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevällä tavalla.

Työntekijä O on ollut B Oy:n palveluksessa 4.12.1998 saakka. Ennen työsuhteensa päättymistä työntekijä O on marraskuussa 1998 kopioinut B Oy:n hallussa olleita tilikarttoja tietokoneelta omalle disketilleen ja tällä tavoin valmistanut kappaleita hakijan tilikartasta. Poliisin suorittamassa kotietsinnässä on löytynyt näyttö siitä, että työntekijä O on kopioinut B Oy:n tietokoneelta ainakin tilikartan Y. Esitutkintapöytäkirja on lausuntopyynnön liitteenä. Työntekijä O on käyttänyt tilikarttoja omissa elinkeinotoiminnassaan perustettuaan oman tilitoimiston (T:mi K).

Työntekijä O:n väite siitä, että hän olisi luonut elinkeinotoiminnassaan käyttämät tilikartat itsenäisesti, ei ole lausuntopyynnön mukaan uskottava, koska alan kirjallisuus, johon työntekijä O lähdekirjallisuutena viittaa, on aikaisemman kirjanpitolain ajalta ja siinä esitetty poikkeaa lisäksi täysin tilikartasta X. Lisäksi työntekijä O:n elinkeino-

toiminnassaan käyttämissä tilikartoissa on huomattavia samankaltaisuuksia, virheet mukaan lukien, hakijan tilikartan kanssa.

Sillä, että työntekijä O:lla ei ole ollut käytössään tilikartta X:ään liittyvää tietokoneohjelmistoa, ei ole tekijänoikeudellisesti merkitystä, sillä tilikartta on TekijäL 49 §:n nojalla suojattava työ.

TekijäL 49 §:n 2 momentin mukaan 49 §:n 1 momentissa säädetty yksinoikeus käsittää oikeuden valmistaa kappaleita suojatusta työstä. Kappaleiden valmistaminen voi tapahtua esimerkiksi kopioimalla työ elektronisesti.

Lausuntopyynnön mukaan työntekijä O ei olisi saanut valmistaa kappaleita hakijan suojatusta työstä. O ei olisi myöskään saanut käyttää tilikarttaa elektronisessa muodossa, koska tilikartta joudutaan aina tietokonetta käytettäessä lataamaan tietokoneen muistiin, jolloin tilikartasta valmistetaan kappale.

Kirjanpitolain säännökset eivät velvoita luovuttamaan tilikarttaa uudelle kirjanpitäjälle. Työntekijä O olisi voinut luoda uuden tilikartan ja aloittaa oman tilitoimistonsa toiminnan tällä tavoin. Kopioimalla tilikartan hän säästi kuitenkin oman, entisen työnantajansa kanssa kilpailevan yrityksenä perustamisessa kustannuksia.

Kihlakunnansyyttäjä M.M. L:n kihlakunnan syyttäjänvirastosta on tehnyt 2.6.2000 tekijänoikeusrikosta ja -rikkomusta sekä yrityssalaisuuden rikkomista koskevassa asiassa syyttämättäjäntämispäätöksen (00/122), jossa hän on todennut, että TekijäL:a ei ole säädetty monenkeskisten liikesalaisuuksien suojaamiseksi. Työntekijä O:ta vastaan ei ole asiassa nostettu syytettä. Asiaa koskevat esitutkintapöytäkirjat ovat lausuntopyynnön liitteenä.

Lausuntopyynnön mukaan tekijänoikeuden tuottamaan yksinoikeuteen ei vaikuta mahdollinen kolmannen liikesalaisuuden suoja. Jos liikesalaisuuden suoja poistaisi tekijänoikeuden, liikesalaisuuden suojan haltija saisi valmistaa suojatusta teoksesta rajattoman määrän kopioita ilman teoksen oikeudenhaltijan lupaa. Tämä ei voi olla tekijänoikeuden tarkoitus. Liikesalaisuuden suoja ei hakijan käsityksen mukaan poista myöskään syntynyttä TekijäL 49.1 §:n mukaista oikeutta. TekijäL 2 luvun rajoitussäännökset luettelevat tyhjentävästi tekijänoikeudelle ja TekijäL 49 §:n 3 momentin nojalla luettelosuojalle asetettavat rajoitukset. Liikesalaisuuden suoja ei kuulu näihin rajoituksiin.

Myöskään sillä, että tilikartta laaditaan asiakkaan tietotarpeen perusteella, ei ole lausuntopyynnön mukaan merkitystä TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaisen suojan kannalta, koska tämä ei vaikuta tehtävään työhön eikä siihen, kenelle oikeus syntyy.

Koska lausuntopyynnön liite A sisältää hakijan, B Oy:n, Y Oy:n ja Z Oy:n liikesalaisuuksia, hakija pyytää, että liite A julistetaan kokonaisuudessaan salaiseksi.

Hakija pyytää, että tekijänoikeusneuvosto järjestäisi asiassa suullisen käsittelyn, jossa se voisi antaa lisätietoa tilikartan luomisesta tehdystä työstä.

Työntekijä O:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut työntekijä O:lle mahdollisuuden vastineen antamiseen. O toteaa 5.1.2001 saapuneessa vastineessaan seuraavaa.

Vastineen mukaan hakijan tekijänoikeusneuvostolle esittämät, luettelosuojaa koskevat kysymykset kohdistuvat tosiasiasa B Oy:n entisen työntekijän toimintaan hänen harjoittaessaan liiketoimintaa toiminimellä K. Työntekijä O on ollut B Oy:n palveluksessa noin kymmenen vuotta. O:n työsuhde B Oy:öön päättyi loppuvuodesta 1998, minkä jälkeen hän perusti oman tilitoimiston.

Työntekijä O toteaa vastineessaan, että hakija ei lausuntopyynnössään juurikaan tuo esille, että se on tehnyt O:hon kohdistuvan, tekijänoikeusoikeusrikosta ja -rikkomusta sekä yrityssalaisuuden rikkomista koskevan rikosilmoituksen, joka perustuu epäilyyn, että O on työsuhteensa viimeisinä päivinä kopioinut A Oy:lle kuuluvaa materiaalia ja hyödyntänyt sitä harjoittamassaan yritystoiminnassa. Kihlakunnansyyttäjä M.M. on tehnyt asiassa syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen, joka on vastineen liitteenä.

Vaatus lausuntopyynnön liitteen A julistamisesta salaiseksi on vastineen mukaan perusteltu.

Vastineen mukaan tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset ja hakijan selvitys suojattavasta työstä ovat keskenään ristiriitaisia. Lausuntopyyntö koskee hakijan tilikarttaa ja siitä johdettuja asiakaskohtaisia tilikarttoja, mutta lausuntopyynnön perusteissa ei selvitetä prosessia, jonka ensisijainen ja merkittävin tulos lausuntopyynnössä tarkoitetut tilikartat olisivat olleet. Vastineen mukaan hakija kuvailee tosiasiasa itselleen kehittämäänsä kirjanpitojärjestelmää kokonaisuutena. Tilikartat, joihin lausuntopyyntö kohdistuu, ovat osa tätä kokonaisuutta.

Vastineen mukaan hakijan kuvailemia johtamistietoja ja -raportteja ei ole mahdollista tuottaa, jos tilikartan käyttäjä ei pysty samalla käyttämään tietokoneohjelmistoa, jolla raportit tuotetaan. Tilikartta sellaisenaan ilman siihen liittyvän ohjelmiston käyttömahdollisuutta on käyttäjälleen merkityksetön.

Lausuntopyynnön mukaan tilikartta X poikkeaa huomattavasti muista eräälle elinkeino toiminnan alalla käytetyistä tilikartoista. Vastineen mukaan tämä ei pidä paikkaansa. Tilikartoissa on eroja, mutta ne eivät ole huomattavia. Erot ovat vastineen mukaan seuraavat: 1.) Jotkut tileistä on nimetty eri tavalla kuin yleisessä tilijärjestelmässä. 2.) Tilejä on ryhmitelty eri tavoin kuin yleisessä tilijärjestelmässä, ja niille on annettu tunnuksiksi numerosarjoja, jotka poikkeavat yleisesti käytetystä ryhmittelystä ja numerosarjoista. 3.) Hakijan tilikarttaan sisältyy viisitoista ns. seurantatiliä, jotka eivät ole esimerkiksi alan kirjallisuudessa yleisesti tunnettuja. Nämä tilit on luotu, jotta hakijan käyttämällä tietokoneohjelmistolla pystytään tuottamaan kirjanpitoasiakkaalle johtamistietoja ja -raportteja.

Tilikarttojen poikkeamilla ei ole vastineen mukaan merkitystä kirjanpidon kannalta ilman niihin liittyvää tietokoneohjelmistoa. Myöskään seurantatileillä ei ole tästä syystä itsenäistä merkitystä. Yksittäiset numerointi- ja ryhmittelyeroavuudet tilikartassa eivät voi saada TekijäL:n tarkoittamaa luettelosuojaa. Myöskään asiakaskohtainen tilikartta tai siinä olevat vähäiset erot yleisesti käytettyihin tilikarttoihin eivät voi saada luettelosuojaa.

Vastineen mukaan lausuntopyynnössä kuvailtu, tilikartan luomisessa tarvittu työ ei ole ensisijaisesti kohdistunut lausuntopyynnössä tarkoitettuihin tilikarttoihin, vaan koko kirjanpitojärjestelmään, jonka merkittävin osa on tietoa tuottava raportointiohjelmisto. Tilikartta on tosiasiallisesti muuttunut ainoastaan tämän kehitystyön sivutuotteena.

Vastineen mukaan väite siitä, että työntekijä O olisi kopioinut hakijan tilikarttoja, ei pidä paikkaansa. Vastineen mukaan O on luonut elinkeinotoimissaan käyttämänsä tilikartat yleisen tilijärjestelmän, asiakkaiden aiempaa kirjanpitoa koskeneiden tietojen sekä työkokemuksensa perusteella.

Korkeimman oikeuden ratkaisu 2000:56 ei ole vastineen mukaan asiassa merkityksellinen. Nimipäiväluetteloille annetusta luettelosuojasta ei ole tehtävissä päätelmää, että korkein oikeus katsoisi vastaavan suojan kuuluvan myös nyt kyseessä olevan kaltaisille töille, joilla ei ole itsenäistä merkitystä ilman niiden käyttöön tarkoitettua tietokoneohjelmaa.

O tukee vastineessaan syyttämättäjättämispäätöksessä esitettyä näkemystä, jonka mukaan liikesalaisuuksia ei voi suojata tekijänoikeudella.

Vastineen mukaan tekijän taloudellisiin yksinoikeuksiin ei kuulu teoksen käyttäminen sinänsä, vaan ainoastaan sen käyttö valmistamalla teoksesta kappaleita ja saattamalla se yleisön saataville. Asiakaskohtainen tilikartta valmistetaan tilaustyönä asiakkaan käyttöön. Kirjanpitoasiakkaalla on oikeus käyttää haltuunsa luovutettua tilikarttaa myös kirjanpitoimeksiannon päättymisen jälkeen rajoituksetta omassa kirjanpidossaan. Tätä käsitystä tukevat vastineen mukaan myös TekijäL 2 luvun rajoitussäännökset, jotka koskevat tekijänoikeuden raukeamista eli konsumoitumista.

Olellaisen osan käsitettä arvioitaessa vertailu tulee vastineen mukaan tehdä hakijan käyttämän tilikartta- ja raportointijärjestelmäkokonaisuuden ja niiden vähäisten tilien nimiä ja numerointia koskevien yhtenevyyksien välillä, jotka ilmenevät työntekijä O:n elinkeinotoiminnassaan käyttämästä tilikartasta. Näiden vähäiset yhteneväisyydet eivät muodosta sen enempää laadullisesti kuin määrällisestikään olennaista osaa kokonaisuudesta, jolle hakija saattaisi saada tekijänoikeus- tai luettelosuojaa.

Vastineen mukaan suullisen käsittelyn järjestäminen tekijänoikeusneuvostossa ei ole tarpeen. Jos suullinen käsittely kuitenkin järjestetään, O haluaa kuulla asiassa myöhemmin nimettävää asiantuntijaa sen selvittämiseksi, millä tavoin hakijan tilikartta eroaa yleisesti käytetyistä tilikartoista ja onko näillä poikkeamilla hakijan väittämä merkitys kirjanpitoasiakkaalle tuotettavalle tiedolle.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on päättänyt olla järjestämättä asiassa suullista käsittelyä.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

TekijäL 49 §:n mukaisesta suojasta

TekijäL 49 §:ssä säädetään ns. luettelosuojasta ja tietokantojen suojasta.

TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on valmistanut 1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai 2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaletta ja saattamalla ne yleisön saataviin.

TekijäL:n esitöiden mukaan TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukaisen luettelosuojan edellytyksenä on yhdisteltyjen tietojen suuri määrä. Suoja on riippumaton sisällön valinnan tai järjestelyn kriteereistä ja mahdollisesta omaperäisyydestä. Luettelosuojasäännöksellä on tahdottu suojata tuotteita, jotka eivät ole tekijänoikeudellisessa mielessä teoksia, mutta joiden aikaansaaminen vaatii tiettyä vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa. Luettelosuojan edellytyksenä on, että työhön on yhdistelty suuri määrä tietoja. (Komiteanmietintö 1953:3, s. 79. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta 1997/10, s. 5 - 6)

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt luettelosuojaa useissa lausunnoissaan. TekijäL 49 §:n 1 momentin nojalla suojatuiksi on katsottu esimerkiksi puhelinluettelo (1987:16), 401-sivuisen kirjan matrikkeliosta (1994:20), nimipäiväluettelo (1995:11; nimiä yhteensä 752 + 587 kappaletta sekä 1996:1; nimiä yhteensä 752 kappaletta) sekä kirjojen hintaopas (1999:11; tietoja yhteensä 830 julkaisusta). TekijäL:n 49 §:n nojalla suojatuiksi on katsottu myös 200 asiakirjamallin muodostama, tietokonelevykkeelle tallennettu kokonaisuus (1996:15) sekä 197 lippua käsittävä lippukokoelma (2000:9).

TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukainen suoja tulee luettelon, taulukon tms. työn valmistajan hyväksi. Valmistaja on yleensä se henkilö, joka on taloudellisesti vastuussa luettelon kokoamisesta. Suoja voi alkuperäisestikin kuulua juridiselle henkilölle. Käytännössä suuri osa luetteloista kootaan yritysten ja muiden yhteisöjen toimesta, joita on siis pidettävä kokoamiensa luetteloiden valmistajina. (Komiteanmietintö 1987:8, s. 136 - 137, SOU 1965:25, s. 391)

TekijäL 49 §:n 1 momentin 2. kohdan mukainen tietokantojen erityissuoja lisättiin TekijäL:iin lainmuutoksella 1998/250, joka tuli voimaan 15.4.1998. TekijäL saatettiin muutoksella vastaamaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (96/9/EY).

Suojattavan tietokannan määritelmä sisältyy direktiivin 96/9/EY 1 artiklan 2. kohtaan. Sen mukaan "tietokannalla tarkoitetaan teosten, tietojen ja muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, joka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy". Direktiivin johdanto-osan 17. kohdan mukaan "tietokannalla tarkoitetaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasiota ja tietoja sisältäviä kokoelmia". Kirjallisen tms. teoksen tallentaminen sellaisenaan ei kuitenkaan kuulu direktiivin soveltamisalaan (johdanto-osa, 17. kohta, viimeinen lause).

TekijäL:n esitöiden mukaan Suomen tekijänoikeuslakia voidaan soveltaa myös tietokantoihin, jotka eivät täytä kaikkia direktiivin määritelmän edellytyksiä. Sekä digitaalisessa että muussa muodossa olevat tietokannat voivat siten saada suojaa TekijäL:n nojalla. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 8 - 9)

Jotta tietokanta saisi suojaa, sen sisällön keräämisen, varmistamisen tai esittämisen on pitänyt edellyttää määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa panostusta. Suojan edellyttämä panostus voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön ja energian käytöstä (direktiivin 96/9/EY johdanto-osa, 41. kohta). Suoja ei koske sellaisia tietokannan osia, jotka eivät ole laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisia. Suoja ei kohdistu myöskään tietokannan sisältämiin yksittäisiin tietoihin. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 12)

TekijäL 49 §:n 1 momentin 2. kohdan mukainen suoja tulee tietokannan valmistajan hyväksi. Direktiivin 96/9/EY johdanto-osan 41. kohdan mukaan tietokannan valmistajana pidetään henkilöä, jonka aloitteesta ja riskillä investoinnit tehdään.

Luettelo- ja tietokantasuoja on TekijäL 49 §:n 3 momentin mukaan voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin. Suoja päättyy kuitenkin viimeistään, kun työn valmistumisvuodesta on kulunut 15 vuotta.

Lakia 1998/250 sovelletaan sen voimaantulosäännösten mukaan myös lain 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaantuloa. Ne TekijäL 49 §:ssä tarkoitettut suojan kohteet, jotka on valmistettu 31.12.1982 jälkeen, ovat voimaantulosäännösten mukaan suojattuja 1.1.2013 saakka. Ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Lausuntopyynnön liitteenä 1 olevassa tilikartassa X on yhteensä 20 sivua. Tilikarttaan on yhdistelty tietoja yhteensä 1186 tilistä. Kustakin 1186 tilistä on tilikartassa tietoja 14 kappaletta. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että tilikartta X:ää voidaan pitää TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdassa tarkoitettuna työnä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoa. Tilikartta saa siten suojaa TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan nojalla. TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukainen oikeus on työn valmistajalla eli A Oy:llä. (kysymys 1)

Lausuntopyynnön liitteenä 6 olevassa tilikartassa Y on yhteensä 4 sivua. Tilikarttaan on yhdistelty tietoja yhteensä 207 tilistä. Kustakin 207 tilistä on tilikartassa tietoja 14 kappaletta.

Tekijänoikeusneuvosto on katsonut aikaisemmissa lausunnoissaan TekijäL 49 §:n 1 momentin nojalla suojatuiksi mm. 200 asiakirjamallin muodostaman, tietokonelevykeelle tallennetun kokonaisuuden (1996:12) sekä 197 lippua käsittävän lippukokoelman (2000:9).

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että myös tilikartta Y:tä voidaan pitää TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdassa tarkoitettuna työnä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoa. Tilikartta saa siten suojaa TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan nojalla. TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukainen oikeus on työn valmistajalla eli B Oy:llä. (kysymys 2)

Lausuntopyynnön liitteenä 1 olevassa tilikartassa Z on yhteensä 16 sivua. Tilikarttaan on yhdistelty tietoja yhteensä 585 tilistä. Kustakin 585 tilistä on tilikartassa tietoja 14 kappaletta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että myös tilikartta Z:aa voidaan pitää TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdassa tarkoitettuna työnä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoa. Tilikartta saa siten suojaa TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan nojalla. TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukainen oikeus on työn valmistajalla eli B Oy:llä. (kysymys 3)

Työn valmistajalla on TekijäL 49 §:n 2 momentin mukaan yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Lausuntopyynnöstä ei ilmene, milloin tilikartat ovat valmistuneet. Mikäli tilikartta on valmistunut 31.12.1982 - 15.4.1998 välisenä aikana, se on suojattu TekijäL 49 §:n voimaantulosäännöksen nojalla 1.1.2013 asti. Muutoin tilikartat saavat suojaa 15 vuotta työn valmistumisesta, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

TekijäL 49 §:n 4 momentin mukaan TekijäL 49 §:n nojalla suojattuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä TekijäL 2 §:n 2 momentissa ja 12 §:n 1 momentissa säädetään. TekijäL 2.2.§:n mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. TekijäL 12 §:n 1 momentin mukaan julkistetusta

teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöönsä varten. 12 §:n 1 momentin 2. lauseen mukaan siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Jos elektronisessa muodossa oleva tilikartta tallennetaan toiselle tallennusvälineelle, kuten tietokoneen kovalevyllä disketille, siitä valmistetaan TekijäL 2.2 §:ssä tarkoitettulla tavalla kappale. Kappaleen valmistaminen tilikartasta tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta kuuluu tilikartan valmistajan TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaisen yksinoikeuden piiriin. Kappaleen valmistaminen TekijäL 49 §:n 1 momentin nojalla suojatusta työstä käytettäväksi elinkeinotoiminnassa ei ole kappaleen valmistamista yksityiseen käyttöön siten kuin TekijäL 12 §:n 1 momentissa säädetään. Jos työntekijä valmistaa kappaleita työnantajansa TekijäL 49.1,1 §:n nojalla suojatusta tilikartasta käytettäväksi omassa elinkeinotoiminnassaan, hän loukkaa tilikartan TekijäL 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukaista suojaa. (kysymykset 4 ja 5)

Yrityssalaisuuden rikkomisesta ja väärinkäytöstä säädetään rikoslain (19.12.1889) 30 luvun 5 ja 6 §:ssä. Lain 30 luvun 11 § sisältää yrityssalaisuuden määritelmän. Liikesalaisuudesta ja sen oikeudettomasta hankkimisesta ja käyttämisestä on säädetty sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) 4 §:ssä.

TekijäL 49 §:n mukainen suoja kuuluu luettelon, taulukon tms. työn valmistajalle eli käytännössä yritykselle, joka on toimeenpannut työn laatimisen. Se, että kyseisen yrityksen palveluksessa olevilla voi olla rikoslain 30 luvun 5 ja 6 §:n nojalla velvollisuus olla oikeudettomasti ilmaiseematta tai käyttämättä yrityssalaisuutta, ei vaikuta TekijäL 49 §:n mukaiseen suojaan. Rajoitukset TekijäL 49 §:n mukaiseen oikeuteen on luettelu tyhjentävästi TekijäL 2 luvussa.

Myöskään se, että tilikartta on valmistettu asiakkaan tilauksesta hänen tietotarpeensa perusteella, ei vaikuta TekijäL 49 §:n mukaiseen suojaan. TekijäL 49 §:n 1 momentin mukaisen suojan ainoa edellytys on, että luettelo, taulukko tms. työhön on yhdistetty suuri määrä tietoa. Suoja on riippumaton sisällön valinnan tai järjestelyn kriteereistä. Sillä, että luettelo otetut tiedot on valikoitu esimerkiksi asiakkaan tietotarpeen mukaan, ei ole merkitystä suojan kannalta. (kysymys 6)

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.